

פרק רביעי תענית

שסז עלי תמר - מסכת תענית

רבי ינאי מן דעלי. בתולדות תנורא, דרבי ינאי זה הוא רבי ינאי התנאי באבות פ"ד מ"ו, כי רבי ינאי האמורא האריך ימים כמבואר בערכו. ועוד שבכל המגילה המדובר מן תנאים ולא מן אמוראים, וגם בימי רבי ינאי האמורא לא שייך לומר מצאו בירושלים ע"כ. והנה מ"ש שבמגילה אין המדובר מהאמוראים איני יודע מה יענה על ר"ח מחותנו של רבי ינאי. ומ"ש עוד שלא יתכן שבימי רבי ינאי האמורא מצאו את המגילה בירושלים, שלא היו אז יהודים גרים בה, אינו ראייה שמכל מקום עלו שם בודדים לרגל כמ"ש בפתחתא רבתי לאיכה ובנדרים כ"ג. וגם בכל שנה עלו בודדים כמ"ש בירושלמי ר"פ הרואה. וא"כ יתכן שמצא מי שהוא מגילת יוחסין בין החורבות. אלא שקשה, הרי המגילה היתה מזמן ולא יתכן שיהיו נזכרים בה רבי ינאי ור"י ור"ג. וע"כ צריך אתה לומר שהוסיפו במגילה עתיקה זו שמצאו, יחוס של אנשים גדולים, או שסוף המגילה הוא בן כלבא שבוע מן דכלב. ואגב מגילת יוחסין זו מוסיפה הבריייתא גם היחוס של גדולי האומה בזמנו. ומה שהקשה שהרי רבי ינאי האריך ימים, הרי מבואר בר"ה פ"ב הלכה ה' שרב כהנא אף דאתא מדבית עלי האריך ימים מפני שהאריך בתפלתו, ובזכות ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר לו בתפלה. ובר"ה י"ח, שמתכפר לו בתורה ובגמ"ח. ולפיכך נראה שרבי ינאי האמורא כאן הוא רבי ינאי מחותנו של ר"ח, וכמו סתם רבי ינאי בכ"מ. ודעת הרשב"ץ במגן אבות, שאף רבי ינאי הנזכר באבות הוא רבי ינאי תלמידו של רבי, וכמו שנזכר רבי יהודה נשיאה נכדו של רבי בע"ז פ"ב, רבי התיר השמן, וכו'. ולפמ"ש יש לבאר בכרכות פ"ג ה"א, דכד הוון מסקינן ערסיה דר"ש בן יהוצדק לסידרא להספד נשאר רבי ינאי מבחוץ ועמד אצלו תלמידו רשב"ל, וצ"ע ואיך לא נכנס ר"י לסידרא בעת ההספד של ר"ש בן יהוצדק, ולפי האמורא שהיה כהן נחא. ושם, כד דמך רבי יהודה נשיאה, אכרזי רבי ינאי אין כהונה היום, נראה ג"כ מפני שהיה כהן וגדול הדור וממנו יראו וכן יעשו.

עוד י"ל שבמגלת יוחסין שמצאו בירושלים מימי הבית היו נזכרים אבותיהם של אלו החכמים ועפ"י מגילה זאת יחסו חכמים אלו בניהם אחרי החורבן, ועמ"ש בפסחים פ"ד ה"א, פיסקא, א"ל מיכן שנהגו וכו'.

אמר רבי לוי מעילת יוחסין מצאו בירושלים ובהוב בה הלל מן דודו בן יצחק מן דאסף בן ציצית הבסת בן דאבנר בן קוביסין מן דאחאב בן כלבא שבוע מן דכלב רבי ינאי בן דעלי מן יהוד מן ציפורין רבי חייה רבה מכני שפמיה בן אביטל רבי יוסי בן רבי הלפתא מכני יונדב בן רבב רבי נחמיה מן נחמיה התרשתא.

פרק ראשון פסחים יא

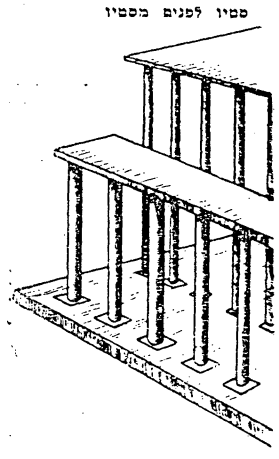
מתני' ר"מ אומר אוכלים כל חמש ושורפין בתחלת שש רבי יהודה אומר "אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש ועוד א"ר יהודה שתי הלוח של תודה פסולות מונחות על *גב האיציטבא כל זמן שמונחות כל העם אוכלין ניטלה אחת תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין

מחובות נפסלות בלינה משום ר' ינאי אמרו כשירות היו ואלא אבאי קרי להו פסולות שלא נשחט עליהן הובח ונשחוט שאבד הובח ונייתי זבח ארז ונשחוט דאבד זו תורה וזו להמת וברכתא דאמר רבה * יאבד

יודה פסולות. וזנמרח מפרש מאן פסלינהו: היו מונחות. ככל ערב פסח: על גב האיציטבא. סטיו שהיה זהר הבית שסם מתקבלין ויושבים בני אדם והיו רואין אותן לסימן: ניטלה אחת מהן. בתחלת חמש בל שליש בית דין ונטל האמת.

פרק ראשון פסחים יג יד

תנא משום רבי אלעזר אמרו כשירות היו כל זמן שמונחות כל העם אוכלין ניטלה אחת מהן תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כולן שורפין תניא אבא שאול אומר שתי פרות היו חורשות בחר המשחה כל זמן ששתיהן חורשות כל העם אוכלין ניטלה אחת מהן תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין:

כנראה שהטעם (שדרוה המזרחים) "שבהר הבית כנזרים היו כעין צורה זו, כדי להכניס את האור וכדי שיהא מקום לעולי הרגל להיות בה על גבו של הסטיו היו מניחים את החלית ששימשו לסימן.

שתי פרות היו חורשות. אותו היום לסימן: כהר המשחה. הוא הר הזיתים:

לומר הפילו לא היה להן פסול גדול בלינה שהן כבר לשריפה אפ"ה מואחר שאין להם הקנה ליאכל ואפילו הן עדיין עטונות עיבוד לורה יבטינן להו ההם ויהי דמי כגון שלא נשחט עליהן הזבח ויש להן קדושת דמים משאוקדבו ואין להן היחר עד שישחט עליהן הזבח ויזרק הדם לחמיו תודה אין קדושתן קדושת הגוף אלא בשחיטת הזבח כהטעם במנחות על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח מלמד שאין להם קדושת אלא בזבחת התודה והאי קדוש קדושת הגוף

על גב האיציטבא. על הכסא חמש: וכי להגיעם הוא אריך. והלא למראה העין הם ניתנות שם: גב האיציטבא. גב היה בנוי למעלה מפני הגשמים: סטיו כפול היה. האיציטבא סביב סביב מקפת ובהוך אותו הקף עוד אחר: מהוך שהן מרובות. לחמי הודה בשלשה עשר בניסן שכל מי שיש לו להביא תודה ברגל מביאה בשלשה עשר: נפסלות בלינה. לבוקרו של י"ד לחמי הודה מ' חלות וי' מהן חמץ שנא' (ויקרא ז) על חלות לחם חמץ:

יש לדעת שראב"צ היה תנווני בירושלים כל ימי חייו, כמ"ש בכיצה פ"ג ה"ח וכתוספתא שם, וידע שיחם ושיגם שהיו משתמשים כתעמולה למכירת תבלין לחרוסת שהם תבליני מצוה. וכתוספתא, מעשה ואמר להם "ראב"צ לתגרי לוד, בואו וטלו לכם תבלי מצוה. יתכן שראב"צ כחנווני גדול בירושלים, כמו שנראה מגמרא ביצה הנ"ל, העיר לבם של תגרי לוד שהיו בירושלים, שיקנו בתוך שאר המרכולת גם תבלי מצוה לשם מכירתם בלוד, וזהו מפני שהיה נאמן לשיטתו שחרוסת מצוה. ואילו לא העירם ע"ז לא היו קונים תבלינים אלו, שהיו סומכים על מ"ד שאין חרוסת מצוה.

למאור הרחוב, מצדו המערבי, מצאנו טור מתמשך של מבנים קטנים, צמודים זה לזה. עוד הוברר, שבצדו המזרחי של הרחוב נמצאו יסודותיהם של מבנים דומים. משני עברי רחוב גיא הטירופיון נבנו אפוא עשרות חנויות ודוכנים, וזה היה ה"פזר" המרכזי של ירושלים באותה התקופה.

כאן, ברחוב הזה, התהלכו רבבות התיירים שפקדו את העיר וערכו בה את קניותיהם. מחיר מטר רבוע של קרקע באזור זה היה כנראה מן הגבוהים בירושלים, שהייתה בלאו הכי עיר יקרה מאוד. לא לחינם נוצלה אף האזמנה של קשת רובינסון, ובשל ממדיה הגדולים בנו לתוכה ארבע חנויות. באחת מהן מצאנו מטבעות לרוב, כלי אחסון עשויים אבן ואבני משקל. בין אבני המשקל היו שסומנו בידי פקידי הרשות, לאחר שנבדקו. מן הראוי לציין, שבאותה התקופה היו בירושלים, כפי שהיו בערים מתוקנות ומסודרות אחרות, פקידים שהיו ממונים על שמירת הסדר בשווקים ועל הבטחת מסחר הוגן. השתמשנו בלשון בני התקופה והיא בקראנו לאזור זה אזור השווקים, ואולם מדויק יותר לכנותם מרכזים מסחריים, אזור שבו מצאת כל אשר לבבך חפץ, החל במסעדות ובחנויות לממכר מזון וכלה בחנויות בשמים ותבלינים; מסניפי בנקים (להחלפת כספים) ועד לחנויות הלבשה, בוטיק בלשון ימינו.

טוב ראי

על מסכת

עירובין ופסחים

למון הראי"ה קוק זצ"ל

הקום באורים והדפוסים
החוד ספרים וכתבי יד

פסחים גבי'א

"אשכחורו דארמאה הוא וקטלוהו"

ילה"ע מפני מה הי' חייב מיתה, ואי משום כל בן נכר לא יאכל ב"ש⁵⁹ ואזהרתן זו היא מיתחן, לכאורה קאי רק על ישראל שלא יתנו להם, אבל ב"ג שאוכל מ"ל דיתחייב, וא"כ נפשי להו מצות ב"ג. וכמדומה שכבר העירו המפרשים דב"ג לא יאכל אין האזהרה כ"א על ישראל⁵⁹. ואולי הי' כזה משום גזל כיון שאם היו יודעים שהוא נכרי לא היו מוכרים לו בכל ממון שבעולם, והיו מק"ט וגזל הוא בהא, או אולי הוראת שעה היתה שלא יוסיפו ב"ג להתעולל בקדשי ד'.

(טוב ראי - ש"ס פרס)

פרק ראשון פסחים ג

ההוא

ארמאה דהוה סליק ואביל פסחים בירושלים אמר כתיב כ"ל בן נכר לא יאכל בו כ"ל ערל לא יאכל בו ואנא הא קאבילנא משופרי שופרי אמר ליה רבי יהודה בן בתירא מי קא ספו לך מאליה אמר ליה לא כי סלקת להתם אימא להו ספו לי מאליה כי סליק אמר להו מאליה ספו לי אמרו ליה *אליה לגבוה סלקא אמרו ליה מאן אמר לך הכי אמר להו רבי יהודה בן בתירא אמרו מאי האי דקמן בדקו בתריה ואשכחורו דארמאה הוא וקטלוהו שלחו ליה לרבי יהודה בן בתירא שלם לך ר' יהודה בן בתירא דאת בנציבין ומצורתך פרוסה בירושלים.

מי קא ספו לך. כלום נותנין לך מן האליה לאכול אין נותנין לך חלא מן הכחוש שבו ונתנון להטעותו לכשילך עוד ישאל מן האליה וציד ר' יהודה בן בתירא לא היה להורגו: ספו לי מאליה. הלעיטוני מן האליה וכש היה ואלויהתה קריבה לגבוה דכתיב ככש (ויקרא ג) האליה תמימה: ר' יהודה בן בתירא. קאמר לי שאין אתם נותנים לי חלק ופה חלא מן הכחוש ואני נתתי דמים כמו כן: מאי דקמן. מה הדבר הזה שאל לפנינו: נליבין. פס עיבין.

פרק רביעי פסחים

וחכ"א י שלש אומניות עושין מלאכה *בערבי פסחים החייטים והספרים והכובסין ר' יוסי בי ר' יהודה אומר אף הרוצעים: /

רבי יוסי בן ר' יהודה אומר אף הרוצעין שכן דרך עולי רגלים להיות מתקנין מנעליהן ומנדליהן במועד. ורבנן אמרין עשירים היו בבמה היו עולין: /

קרן העדה

עולי רגלים וכו'. דמסתמא היו עולי רגלים לריבין לתקן מנעליהם שכלו בהליכתם לירושלים: עשירים היו. אותן שעלו לרגל ועל שאלו לו קרקע פטור מן הראי"ה ועלו בבמה ולא היו הולכים ברגליהם ולא כלו מנעליהם בדרך: /

פרק ראשון חגיגה דף ב ג

עין יוסף

באי דכתיב מה יכו פטוהו בעלים וכו'. וכתרגום מפרש על פסוק מה יפרפטמך בעלים כמה ששירין רגליהן דישראל כד סלקן לאתחאה קדם ה' תלת זמנין בשתא בשדליין בסכנונא (תת) וכלי ספק לא הלכו במנעלי תתא אחר סס וקרים לנאה עלי דרך רק כאשר באו אל שערי ירושלים שמו אותם ברגליהם למען יכיה ללבי ילחצתה לירושלים עיר כלילת יופי ולה' אשר אהב למושב לו ועל הכליכה היתה משערי ירושלים אל הר הבית בעלי תתא אשר היו מבריקים מרחוק כפניו זהב וכאשר שיהם יתכן מאד לבאר המאמר דכאן כמה זמנין רגליהם של ישראל בעלים בשעה שעולין לרגל. שר"ל שהיו הולכים משערי ירושלים אל הר הבית שכאשר באו אל שערי ירושלים הסירו עלי ספק את הנעלים אשר הלכו נמו עלי דרך. כי היו מנואלים בעים הולות וכאזק דרכים. ושמו ברגליהם נעלים אחרים יפים למאד וכפי דעת המהרשם ה"ל (מלאחי) /

ישיבת "הכותל" ירושלים
לעילוי נשמת
ר' לוי ב"ר משה כלאוני ז"ל
תרומת אשתו וילדיו - לונדון